

ЗАСТОСУВАННЯ МОДЕЛІ МЕРЕЖЕВОГО УПРАВЛІННЯ В ПРОСТОРОВОМУ ПЛАНУВАННІ ТЕРИТОРІЙ УКРАЇНИ

Олексій Бойко^{1*}, Юлія Максимова²

¹ Кафедра регіоналістики і туризму, Київський національний економічний університет, Київ, Україна, *e-mail: contact@iuliesdata.com.

² Кафедра геоінформатики і фотограмметрії, Київський національний університет будівництва і архітектури, Київ, Україна *e-mail: office@iuliesdata.com

Анотація. В публікації розглянуто застосування моделі мережевого управління для вирішення задач публічного управління в сфері просторового планування України на прикладі ініціативи "Відкриті інструменти просторового планування для України". Визначено ключові характеристики моделі управління, що сприяли реалізації мети ініціативи, окреслено можливі шляхи інституціоналізації розглянутої моделі для її подальшого застосування в інших сферах публічного управління на місцевому рівні.

Ключові слова: просторове планування, публічне управління, openсorс, Network Governance

Актуальність теми дослідження

Сфера просторового планування в Україні стоїть перед низкою викликів, що стосуються як функціонування правових і адміністративних механізмів публічного управління сферою (Оболєнський та ін. 2023), так і матеріального та інформаційного забезпечення процесів просторового планування. Також існує проблема інтеграції європейського досвіду просторового планування та управління в специфічні для України умови взаємодії суб'єктів просторового планування (Маркіна, 2024). Відповідно, виникає потреба у дослідженнях публічного управління просторовим плануванням та пошуку шляхів вирішення окреслених проблем.

Методика

В дослідженні було проаналізовано наявні моделі управління в сфері просторового планування та використано наступні методи досліджень:

Порівняльний аналіз – для визначення спільних та відмінних рис досліджуваних моделей управління.

Морфологічний аналіз – для опису та визначення зв'язків між елементами моделей публічного управління.

Виклад основного матеріалу

Аналіз наукової літератури в галузі публічного управління просторовим плануванням дозволяє виокремити низку характерних проблем сфери. Серед них – надмірна політизація існуючої системи управління та використання представниками номенклатури владних повноважень у власних інтересах. Це призводить до непрозорого прийняття рішень, що не відповідають суспільним потребам, що в свою чергу підриває легітимність існуючих в державі інституцій. Надмірна бюрократизація механізмів управління сповільнює реакцію державного апарату на існуючі виклики та призводить до втрати актуальності управлінських рішень ще на етапі їх впровадження.

В такій ситуації доцільно звернутись до управлінських практик, що дозволяють швидко та з мінімальними ресурсами створювати рішення, актуальні управлінським викликам. Одною з таких практик є волонтерство (краудсорсинг), де учасники можуть добровільно долучитись до вирішення задачі своїм часом та експертизою.

Прикладом такої практики є ініціатива "Відкриті інструменти просторового планування для України" (Julie's Data, 2022), створена з метою розробки відкритих (open-source), безкоштовних інструментів просторового планування, доступних як для фахівців сфери, так і для широкого кола споживачів, що працюють з просторовими даними про територію України. Ініціатива об'єднала декілька десятків фахівців із галузей землеустрою, містобудування, геоінформаційних систем, науковців та інших.

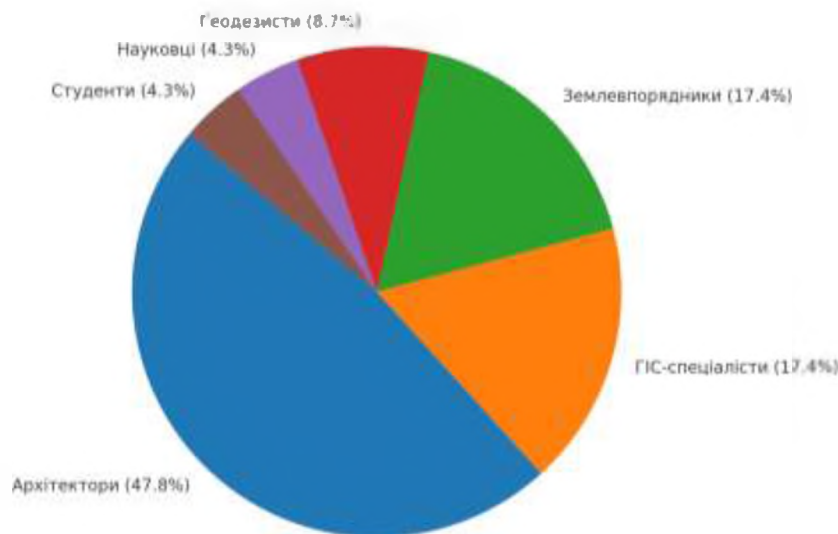

Рисунок 1. Фаховий склад учасників ініціативи.

Відправною точкою роботи ініціативи стало введення в дію наказу Міністерства розвитку громад та територій України від 22.02.2022 № 56 "Про затвердження структури Базі геоданих містобудівної документації на місцевому рівні", яке дало можливість чітко окреслити мету діяльності ініціативи. Протягом п'яти місяців від початку діяльності членами ініціативи було розроблено і презентовано тестову версію інструментів просторового планування, що включили в себе прикладні шаблони баз даних та інтерфейс взаємодії з базами даних у вигляді файлів проектів у середовищі ГІС QGIS, а через рік презентовано повноцінний набір цифрових інструментів, що дозволяє розробку і випуск містобудівної документації відповідно до чинних в Україні нормативів.

Створені цифрові інструменти поширюються за ліцензією Creative Commons Attribution-ShareAlike 3.0 license (CC BY-SA), яка дозволяє їх вільне, безкоштовне використання та модифікацію. Використане в інструментах програмне забезпечення має відкритий код і поширюється за ліцензіями, що дозволяють безкоштовне використання та модифікацію ПЗ (Open source initiative, 2025).

Модель роботи ініціативи за своїми принципами є моделлю Мережевого управління (Network model of Governance)(Klijn & Koppenjan, 2016), прикладами застосування якої є розробка плану управління рікою Вааль в Нідерландах (Fliervoet & van den Born, 2016). Так, різноманітність та автономність суб'єктів ініціативи забезпечена інклюзивністю створених на початку діяльності публічних правил долучення нових учасників. Колаборацію та горизонтальну взаємодію було забезпечено за допомогою фреймінгу –

ітеративного процесу постановки проблеми – визначення напрямку дій – структурування задач – аналізу результатів, де рішення обговорюються зацікавленими учасниками та приймаються в результаті прямого голосування. Швидка ітерація розробки досягнута завдяки відсутності бюрократичних перепон – діяльність учасників регламентована лише одним установчим документом і календарним планом розробки. Рівний доступ до інформаційних ресурсів, потрібних для виконання задач забезпечено шляхом розміщення інформації на загальнодоступних веб-ресурсах.

Висновки

Проведене дослідження виявило переваги застосування мережевої моделі публічного управління, такі як інклюзивність та прозорість прийняття рішень, швидкість досягнення поставлених цілей та легітимність результатів, отриманих внаслідок спільної роботи. В той же час недоліками є інституційна слабкість моделі, викликана недостатньою формалізацією відносин як між учасниками ініціативи, так і між учасниками та споживачами створених цифрових інструментів просторового планування. Така інституціоналізація може бути проведена за допомогою впровадження міжнародного стандарту "цифрового суспільного блага" (digital public good, DPG), розробленого альянсом цифрових суспільних благ (DPGA) (The Digital Public Goods Alliance, 2025). Запропонована модель потребує емпіричної валідації на ширшій кількості репрезентативних кейсів, оскільки в дослідженні розглянуто лише один практичний приклад. Доцільним є тестування моделі мережевого управління для вирішення задач сфери стратегічного планування на місцевому рівні.

Перелік літературних джерел

- Пропозиція спільної розробки БГД. Правила для учасників (2022, червень 02). Консультаційна група Julie's Data. URL: https://juliesdata.com/data_base_conditions
- Klijn, Erik Hans & Koppenjan, Joop. (2016). Governance Networks in the Public Sector. <https://doi.org/10.4324/9781315887098>
- Fliervoet, J. M., & van den Born, R. J. G. (2016). From implementation towards maintenance: sustaining collaborative initiatives for integrated floodplain management in the Netherlands. *International Journal of Water Resources Development*, 33(4), 570–590.
- Governance. The Digital Public Goods Alliance, 2025. URL: <http://digitalpublicgoods.net/governance>
- OSI Approved Licenses. Open source initiative (2025). URL: <https://opensource.org/licenses>
- Особливості розвитку системи публічного управління в Україні / О. Оболенський, Л. Громоздова, М. Маркіна, А. Рвач, К. Юрченко. *Проблеми інноваційно-інвестиційного розвитку*. 2023. № 30. С. 14–22. URL: <https://nonproblem.net/wp-content/uploads/2023/08/BOOK-Innovation-30-site.pdf>.
- Маркіна М.І. Європейський контекст публічного управління у сфері просторового планування: аналіз та перспективи впровадження в Україні. *Вчені записки ТНУ імені В.І. Вернадського. Сер. Публічне управління та адміністрування*. 2024. № 3. Т. 35(74). № 3. С. 45–52. URL: https://www.pubadm.vernadskyjournals.in.ua/journals/2024/3_2024/12.pdf.